

Valtuustoaloite / puheterapeutin koulutuksen järjestämisen edesauttaminen Kuopioon

Valtuutettu Minna Reijonen, ensimmäisenä allekirjoittajana, ja 29 muuta valtuutettua valtuustoaloitteessaan tuovat esille, että puheterapia on osa lääkinnällistä kuntoutusta ja sitä toteuttaa yliopistosta logopedian koulutusohjelmasta valmistunut filosofian maisteri, joka on sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston (Valvira) laillistama terveydenhuollon ammattihenkilö eli puheterapeutti. Kuopion kaupungissa on 10 puheterapeutin tehtävää, mistä täytettyinä on vain 5. Valtuustoaloitteessa mainitaan, että puheterapeuttien tehtävien täytössä on ollut haasteita vuodesta 2017 lähtien, mikä heikentää asiakkaiden saamaa palvelua ja vaikuttaa mahdollisesti kaupungin palveluksessa olevien puheterapeuttien koettuun kuormittuneisuuteen ja työhyvinvointiin.

Valtuustoaloitteen mukaan perusterveydenhuollon puheterapiaan kuuluu lasten ja aikuisten puheen-, kielen ja kommunikaation häiriöiden ennaltaehkäisy, tutkimus ja kuntoutus. Puheterapeutti arvioi ja kuntouttaa myös lasten ja aikuisten syömis- ja nielemistoimintoja. Valtuustoaloitteessa myös mainitaan, että Kuopion kaupungissa puheterapeutti toteuttaa arviointia, asiakkaiden ohjausta kotiharjoitteluun ja puheterapiajaksoja yksilöille puheterapeutin vastaanotolla ja että suurin osa asiakkaista on lapsia. Lisäksi mainitaan, että Kuopiossa palveluun pääsyn kriteerejä on jouduttu tarkistamaan, esim. aiemmin neuvolassa havaitusta yhden äänivirheen johdosta puheterapeutin kertaluontoiseen kotiharjoitteiden ohjaukseen on päässyt 5-vuotiaana, nykyisin kuitenkin vasta 6-vuotiaana, ja että läheisillä on suuri rooli lasten kotiharjoitteiden toteuttamisessa ja että ohjauksessa korostuu läheisten ja vanhempien ohjaus.

Valtuustoaloitteen mukaan puheterapian jonot ovat lisääntyneet Kuopion kaupungissa, ja että keväällä 2018 puheterapian tutkimuksiin pääsemisen jono oli noin 5 kuukautta ja puheterapiajaksolle pääsemisen jono noin 4 kuukautta. Valtuustoaloitteessa mainitaan, että 4.4.2018 päivätyn tiedon mukaan jonot olivat seuraavat: saapuneet lähetteet 27, jono tarkempiin tutkimuksiin 77, puheterapiajaksoa odottavien jono 45 ja ohjausjono 25. Lisäksi mainitaan, että yksilön kannalta on olennaisen tärkeää, että puhe- ja äänivirheiden korjaamiseksi puheterapia toteutuu oikea-aikaisesti, lapsilla ns. herkkyyksikaudella puhetta opittaessa lapsuuden aikana, ja että puheterapiapalveluissa on pyrittävä jonottomuuteen ja oikea-aikaiseen palvelutarpeen arviointiin ja palvelun toteuttamiseen.

Edellä mainittujen perustelujen jälkeen valtuustoaloitteen tekijät esittävät, että Kuopion kaupungissa tulee laatia selvitys puheterapiapalvelun nykytilanteesta ja toteuttamissuunnitelma puheterapiapalvelun saattamisesta laadukkaalle tasolle sekä asiakkaiden että työntekijöiden näkökulmat huomioiden.

Terveystieteiden palvelujen lausunto valtuustoaloitteeseen:

Taustaa ja nykytilannekuvaus:

23.10.2018

Kuopion kaupungin terveydenhuollon palvelualueella, avohoidon palveluissa, terveydenhoidon palveluissa järjestetään ja tuotetaan kuntalaisten puheterapiapalveluja. Puheterapia on osa lääkinnällistä kuntoutusta ja se on hoitotakuun piiriin kuuluvaa toimintaa. Puheterapiaan ohjaututaan yleisimmin neuvolan terveydenhoitajan tai lääkärin läheteellä tai varhaiskasvatuksen aloitteesta. Myös lasten vanhemmat ottavat itse yhteyttä puhelimitse puheterapeuttiin. Aikuisasiakkaat tarvitsevat lääkärin lähetteen tai he voivat ohjautua palveluun myös fysioterapeutin tai toimintaterapeutin kautta.

Puheterapian perustehtävänä on tukea lapsen suotuisaa kehitystä vuorovaikutuksen, kommunikaation ja syömisen taidoissa sekä parantaa toimintakykyä arjessa yhdessä lapsen lähiympäristön kanssa toimien. Aikuisasiakkaiden terapiassa perustehtävänä on parantaa ja ylläpitää kuntoutujan toimintakykyä kommunikaatioon, ääneen ja nielemiseen liittyvissä asioissa sekä edistää hänen itsenäistä suoriutumistaan päivittäisissä toiminnoissa tarpeen mukaan yhdessä kuntoutujan lähiympäristön kanssa. Puheterapia on kommunikoinnin, kielen, puheen ja äänen häiriöiden tutkimista, hoitoa ja kuntoutusta.

Puheterapeutti on yliopistosta logopedian koulutusohjelmasta valmistunut filosofian maisteri, joka on sosiaali- ja terveystieteiden valvontaviraston (Valvira) laillistama terveydenhuollon ammattihenkilö. Puheterapeutti arvioi ja kuntouttaa kommunikaation, kielen, puheen, äänen, nielemisen ja syömis-häiriöitä sekä toimii alansa asiantuntijana palvelualueen rajoja ylittäen antaen koulutusta ja kehittämis- ja konsultaatiopalvelua (esimerkiksi puhelinkonsultaatiopalvelu, Pienen lapsen sensomotorinen kehitys -koulutus, toiminta varhaisen tuen koordinaattorina). Puheterapeutti vastaa puheterapiapalvelun arvioinnista ja kehittämisestä ottaen huomioon työtä ohjaavat ammattieettiset säännöt.

Kuopion kaupungissa on kaikkiaan 10 puheterapeutin tehtävää, joista tällä hetkellä on toistaiseksi voimassa olevilla työsuhteella täytetty 7. Kymmenestä tehtävästä kolme on avoinna, joihin ei ole useista rekrytointiyrityksistä huolimatta saatu tekijöitä. Kolme avointa tehtävää pyritään saada täytettyä mahdollisimman pian. Puheterapian palkkaus (1.5.2018 alkaen): 2909,55 eur (tva1), 3053,20 eur (tva2) ja 3196,86 eur (tva3). Puheterapeuteille maksetaan rekrytointilisä (250 eur/ kk/puheterapeutti), josta on henkilöstö- ja hallintopäällikön päätös (120§/2017).

Puheterapiapalvelujen tehtävien täyttämässä ja etenkin rekrytoinnissa on viime aikoina ollut merkittäviä haasteita, sillä tehtäviin ei ole ollut hakijoita. Syitä tähän ovat olleet puheterapeuttien hakeutuminen muiden työnantajien palvelukseen sekä vähäinen puheterapeutiksi valmistuvien määrä. Puheterapeuttien rekrytoinnissa on ollut haasteita myös muissa kunnissa, joten rekrytointihaaste on valtakunnallinen ilmiö. Kuopion kaupungin palvelukseen on kuitenkin onnistuttu löytämään lähiaikoina 3 uutta, vasta valmistunutta puheterapeuttia. Rekrytointia ovat edesauttaneet muun muassa puheterapeuttiopiskelijoiden loppuvaiheen opintoihin kuuluvat 4 kuukauden mittaiset syventävät harjoittelut, jotka puheterapia-opiskelijat ovat suorittaneet Kuopion puheterapian tiimissä, ja jonka jälkeen he ovat todenneet Kuopion kaupungin hyväksi työnantajaksi, jossa on monipuolinen työnkuva ja hyvä tiimi, ja sitä myötä hakeutuneet omaehtoisesti Kuopion kaupungin palvelukseen töihin.

Rekrytointiin on viime aikoina panostettu ja kiinnitetty erityistä huomiota osallistumalla muun muassa vuoden 2017 aikana Oulun yliopiston järjestämille opiskelijoille ja työnantajille suunnatuille rekrytointimessuille. Myös

23.10.2018

avoinna olevien tehtävien hakuilmoituksen tekstisisältöihin on kiinnitetty huomiota positiivisen markkinoinnin keinoin ja niissä on mainittu, että työn tukena on osaava, hyvin toimiva työyhteisö, ja että tehtävän aloitukseen kuuluu perehdytys sekä mahdollisuus täydennyskoulutukseen sekä työnohjaukseen. Lisäksi hakuilmoituksissa on mainittu, että hakijoita odottaa mielenkiintoinen ja monipuolinen työ osaavassa puheterapiatiimissä perusterveydenhuollon tehtävissä, ja että asiakkaiden lähiyhteisöjen kanssa työskennellään yhdessä.

Kaupungin oman toiminnan lisäksi puheterapiaa on jouduttu ostamaan yksityisiltä palveluntuottajilta ostopalveluna. Terveystieteiden palveluissa lasten ja nuorten lääkinällisen kuntoutuksen ostopalveluihin on talousarviossa 2018 varattu rahaa yhteensä 145 000 eur, joista puheterapian osuudeksi on arvioitu 60 000 euroa. Ostopalvelujen määrärahan riittävyttä arvioidaan kuukausittain Efactor-sovelluksella. Lasten ja nuorten lääkinällisen kuntoutuksen ostopalvelujen yhteistoteuma 2018 on 93% (tilannetieto 28.9.2018). Syksyllä 2018 ulkopuolisia ostoja on ollut aiempaa enemmän, koska yksityispuolella on ollut palveluntarjoajia huomattavasti aiempaa enemmän, jolloin myös puheterapiaostopalveluja on voitu tehdä.

Puheterapian tutkimuksia jonottaa 30 asiakasta, puheterapiaa 41 asiakasta ja ohjausta 25 asiakasta. Tauolla puheterapiasta on 44 asiakasta. Odotusaika tutkimuksiin on noin 4kuukautta ja puheterapiaan 5 kuukautta. Uusia lähetkeitä ja / tai yhteydenottoja oli syyskuussa 33 (tiedot kerätty 28.9.2018).

Osavuositarkastuksen 1-8/2018 mukaan puheterapiassa käyntimäärä oli 1807 ja palvelua käytti 525 asiakasta. Keskimäärin yhdellä puheterapeutilla oli käyntejä 258 ja 75 asiakasta. Jotta uusia asiakkaita on pystytty ottamaan hoitotakuun puitteissa, on 1) tarkasteltu lähetekriteerejä, 2) arvioitu tarjottavan puheterapiapalvelun määrää (puheterapia tarpeen arviointi, terapia ja ohjaus), 3) nopeutettu pienten puhumattomien hoitoon pääsyä aloittamalla vanhempien ryhmät.

Kuopion viheralueilla palvelut on toteutettu seuraavasti: Maaningalla kaupungin omat puheterapeutit ovat tehneet arvioinnit, mutta terapiajaksot on tuotettu ostopalveluna. Tämän on arvioitu toteutuneen hyvin. Juankoskella kaupungin omat puheterapeutit on tehneet arvioinnit, ja tällä hetkellä 1 puheterapiajakso on tuotettu ostopalveluna. Juankoskella asiakasjonossa on tällä hetkellä 2 terapiaa ja 1 arviointi. Jatkossa Juankoskelta on mahdollista käydä Tuusniemen koululla puheterapia-arvioinnissa / puheterapiassa. Palvelu toteutetaan ostopalveluna Joensuusta yhdessä Tuusniemen kanssa. Sen sijaan Karttulassa, Nilsiässä, Riistavedellä ja Vehmersalmella asuvat käyvät puheterapiassa Kuopion Kaartokatu 9 toimipisteessä. Ostopalveluiden saatavuus viheralueille vaihtelee suuresti.

Toteuttamissuunnitelma puheterapiapalvelun saattamisesta laadukkaalle tasolle sekä asiakkaiden että työntekijöiden näkökulmat huomioiden:

Puheterapeuttien, kuten kaikkien kaupungin työntekijöiden työhyvinvointiin on kiinnitetty huomiota terveydenhoidon palveluissa laadituissa työhyvinvointi- sekä toimintasuunnitelmassa. Suunnitelmat tuotetaan ja niitä arvioidaan säännöllisesti yhdessä henkilöstön kanssa.

Puheterapeuttien rekrytointiin on kiinnitetty ja kiinnitetään jatkossakin erityistä huomiota, vaikka rekrytointiongelma on valtakunnallinen ilmiö. Kuopioon on hakeutunut uusia puheterapeutteja, mutta useat heistä eivät ole ha-

lunneet hakeutua Kuopion kaupungin palvelukseen töihin. Syynä tähän ovat olleet pääosin huono palkkaus. Parhailaan pyritään täyttämään 3 avoinna olevaa puheterapeutin tehtävää. Tehtävien hakuilmoitukset julkaistaan yksitellen, koska hakijoita ei ole ollut. Vaikka Kuopion kaupungin kaikki 10 puheterapeutin toimea saataisiin täytettyä, on puheterapiapalveluita edelleen saatavilla liian vähän väestömäärään suhteutettuna.

Kuopion puheterapeuttien palkkaus on jäänyt jälkeen muiden työnantajien palkoista. Selvityksemme mukaan esimerkiksi KYS on nostanut puheterapeuttien tehtäväkohtaisen palkan 4139.38 euroon (3495 eurosta), jonka myötä he saivat täytettyä kaksi pitkään avoinna ollutta puheterapeutin tehtävää sekä yhden sijaisuuden. Rekrytoinnin helpottamiseksi tulisi palkkaus saada kilpailukykyiseksi. Nykyistä palkkausta tullaan jatkossakin tukemaan määräraikaisella rekrytointilisällä ja vuoden 2019 aikana järjestelyvaraerällä.

Puheterapeuttien työn vaativuus on huomattavasti lisääntynyt mm. monikielisten osuus on kasvanut ja puheterapiajaksoja on jouduttu lyhentämään. Lisäksi kielen pulmat yleistyvät ja tuen tarvitsijoita on paljon. Tämän vuoksi ensisijaiset tukimuodot, kuten lapsiryhmäkuntoutusta tulee jatkossa hyödyntää. Puheterapeuttien vuonna 2012 tehty työnvaativuuden arvio ei ole enää ajankohtainen, vaan se vaatisi uudelleen tarkastelua.

Pitkällä tähtäimellä ostopalveluiden runsas käyttö ja etenkin useiden eri palveluntuottajien käyttö ei ole toivottavaa. Tämä voi johtaa laatu- ja kekkamiin. Sen sijaan puheterapeuttien kilpailukykyisellä palkkauksella saisimme oman puheterapiaresurssin riittävän suureksi, jolloin pystyisimme toteuttamaan puheterapian pääosin kaupungin omana työnä. Lisäksi kehittämistoiveemme on, että puheterapeuttien koulutusmääriä nostettaisiin valtakunnallisesti, ja että Itä-Suomen yliopistoon tulisi jatkossa puheterapeuttien koulutusmahdollisuus.

Vaikutusten arviointi

Liitteet

- 1 7653-2018-1 Aloite_ puheterapeutin koulutuksen järjestämisen edesauttaminen.pdf

Valmistelija

Pertti Lipponen puh. +358 44 718 6271

Terttu Hirvonen

Tiina Kangasaho

Hanna-Mari Tanninen puh. +358 44 718 6513

Niina Happonen

Hertta Ollikainen

Terttu Ruotsalainen puh. +358 44 718 3100

etunimi.sukunimi(at)kuopio.fi

Päätösehdotus

Vs. apulaiskaupunginjohtaja Jari Saarinen

Perusturva- ja terveyslautakunta hyväksyy tehdyn selvityksen ja antaa selvityksen edelleen kaupunginhallitukselle ja –valtuustolle vastauksenaan tehtyyn aloitteeseen.

Päätös

Vs. apulaiskaupunginjohtaja poisti asian esityslistalta. Asia palautetaan uudelleen valmisteltavaksi.

